

คำบรรยาย

เรื่อง กระบวนการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย

โดย ศาสตราจารย์ ดร.อดิศักดิ์ พงษ์พูลผลศักดิ์ ประธาน ปอมท.

ในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายบุคลากรสำนักงานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัย

แห่งประเทศไทย

วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมกรรมการ ชั้น ๕ สำนักงานอธิการบดี

โดย อาจารย์ชฎ เชื้อวิโรจน์ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาบุคลากรและกายภาพ

R2R (Routine to Research) คือ การสยบงานจำเจสู่โลกของงานวิจัย ต้องพัฒนาให้สูงกว่าเดิมเรื่อยๆ เพื่อนำไปใช้ในการเลื่อนขั้นตำแหน่ง โดยการพัฒนาคน พัฒนางาน และเก็บรวบรวมข้อมูลจนสามารถเป็นงานวิจัยได้ มาตรฐาน SOP (Standard Operating Procedure) คือ มาตรฐานที่สามารถยกระดับขึ้นมาได้ สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ไปสู่มาตรฐานที่ดีกว่าเดิม

วัตถุประสงค์ของ R2R

- ใช้ข้อมูลความรู้ที่ได้มาจากการปฏิบัติงาน มากจนสามารถสร้างความรู้ในการพัฒนางานประจำให้มีมาตรฐานสูงขึ้น และนำไปใช้สู่การวิจัยได้ ซึ่งมันคือวงล้อของการพัฒนา

R2R อย่าคิดว่าเป็นงานวิจัย

- R2R หากแต่เป็นวิธีการหนึ่งที่มุ่งเน้นถึงการพัฒนางานและพัฒนาคน โดยผลที่ค้นพบ จะเป็นการค้นพบเพื่อที่จะพัฒนางานประจำ ขณะเดียวกัน ผู้ที่ค้นพบก็สามารถแสดงถึงแนวทางการวิจัยได้ หากทุกท่านมองเห็นงานของตนที่ทำอยู่ ก็สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบใหม่ได้นั้น ก็คืองานวิจัย หากมีการปรับปรุงงานไปเรื่อยๆ ก็จะเหมือนกับลิ้มที่ช่วยค้ำยันไม่ให้วงล้อตกกลับลงมา

หลักการของการพิจารณา อะไรจะเป็น R2R

- คำถามวิจัยของงาน R2R คือการพิจารณาจากงานประจำ ที่จำเป็นต้องแก้ปัญหาหรือพัฒนา
- ผู้ทำวิจัย ต้องเป็นผู้ทำงานประจำนั่นเอง และเป็นผู้ที่ต้องกำหนดแนวทางการพัฒนางานประจำนั้น เพื่อให้ เกิดเป็นงานวิจัย
- ผลลัพธ์ของการวิจัย ต้องวัดผลงานที่ทำในเชิงรูปแบบใหม่เทียบกับสิ่งที่เคยปฏิบัติมา ทั้งก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งอาจจะใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มาใช้บริการ หรือ stakeholder สามารถลดเวลาการทำงานได้จริง
- การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยต้องวนกลับไปก่อผลเปลี่ยนแปลงต่อการให้บริการ การจัดการ ภายในหน่วยงาน

หลังจากได้ผลลัพธ์จาก R2R

- ผลลัพธ์จาก R2R จะนำไปเสนอผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ในรูปแบบการสัมมนา เสนอต่อที่ประชุมวิชาการ ที่สำคัญผลลัพธ์จาก R2R นำไปสู่ KM (Knowledge Management) ทำให้มีการจัดการความรู้ให้กับบุคลากรในหน่วยงานได้เรียนรู้ สุดท้ายแล้วภายในหน่วยงานจะเกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน จนสามารถนำพาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

มองอย่างไรถึงจะเป็นโจทย์ที่ใช้ทำ R2R

- สถานภาพจารย์ของเกือบทุกมหาวิทยาลัยจะมีหน้าที่ที่ไม่แตกต่างกันโดยหลักๆ จะค่อนข้างจุกจิกมากกว่า โดยทั่วไปจะมีงานหลักๆ ที่ต้องทำงานสนับสนุนคณะกรรมการตามโครงสร้างของสภาแต่ละสถาบัน แต่ดูเหมือนทุกแห่งจะมีงานหลักคล้ายกัน คือ
  1. งานธุรการ
  2. งานประชุม
  3. งานสัมมนา
  4. งานการเงิน
  5. ติดต่อประสานงาน อื่นๆ

ตัวอย่างงานธุรการ

โดยขั้นตอนจะมีการลงรับ นำส่ง และเจ้าหน้าที่ธุรการก็ทำเช่นนี้เป็นประจำ บางครั้งต้องการค้นเรื่องต่างๆ ก็ต้องเสียเวลา ในบางคราวหนังสือสำคัญก็หายไปจากแฟ้ม ดังนั้นเพื่อให้เกิดโจทย์ในการทำวิจัย เราตั้งคำถามงานวิจัยว่า

“ทำอย่างไรถึงจะแก้ปัญหางานธุรการให้มีประสิทธิภาพ แก้ปัญหาการค้นหาให้รวดเร็ว”

ตัวอย่างงานประชุม

ปัญหาที่พบในงานประชุมสำหรับงานสถานภาพจารย์ คือ การเตรียมเอกสาร การจัดเลี้ยง การบันทึกรายงาน การประชุม การเตือนสมาชิกเข้าร่วมประชุม ซึ่งปัญหาที่มักจะพบบ่อยก็คือ สมาชิกสถานภาพจารย์มักลืมการประชุมทั้งที่พยายามกำหนดวันเวลาไว้หลังการประชุมแล้ว แต่สมาชิกสถานภาพจารย์ก็ลืม

“ทำอย่างไรถึงจะทำให้การประชุมมีประสิทธิภาพ และสมาชิกสถานภาพจารย์เข้าประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน โดยได้รับเอกสารการประชุมครบถ้วน”

ตัวอย่างงานด้านการเงิน

คำถามของงานวิจัยก็คือ

“ทำอย่างไรถึงจะสร้างระบบทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ”

ตัวอย่างงานติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัยต่างๆ

คำถามของงานวิจัยก็คือ

“ทำอย่างไรถึงจะสร้างระบบประสานงานกับมหาวิทยาลัยต่างๆให้มีประสิทธิภาพได้”

เริ่มต้นคิดหัวข้อวิจัย ทำได้อย่างไร?

จากคำถามงานวิจัยข้างต้นนั้น แสดงถึงความไม่พอใจต่องานที่ปฏิบัติอยู่

- สสำรวจงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน มีอะไรที่เป็นปัญหา
- ถ้าไม่มีปัญหาแล้ว การปฏิบัติแบบเดิมๆ ที่ทำ สามารถปรับให้ดีขึ้นได้หรือไม่
- ถ้ารู้สึกว่าดีแล้ว ทำให้ดีกว่านี้ได้หรือไม่

ทั้งสามคำถามเป็นการจุดประกายในการพัฒนาตนเองไปสู่งานวิจัย

ความพอใจหรือเป้าหมายขององค์กร ซึ่งรวมถึงผู้มาใช้บริการหรือผู้มีหน้าที่ประจำ ให้เอากิเลสของคนอื่นมาเป็นที่ตั้งโจทย์

- วิจัยที่ดี ต้องมีคนต้องการ
- วิจัยที่ดี ต้องแก้ปัญหาให้คนที่เกี่ยวข้อง (stakeholder) ได้
- การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง จะทำให้ได้รับการสนับสนุนที่ดี เช่น เงิน เวลา นโยบายในการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

การอ่านวารสารและงานวิจัยที่ตีพิมพ์แล้ว ปัจจุบันเราไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์แล้ว การศึกษางานของคนอื่นๆ บ้าง จึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยศึกษาว่า ใครทำอะไร? ทำไปถึงไหน? ช่องว่างอยู่ตรงไหน?

สำหรับหลักในการทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาหัวข้อวิจัยนั้น ได้แก่ ใครทำ? ทำอะไร? ได้อะไร? ควรทำอะไรต่อ?

- การพบปะพูดคุยหรือการสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ทั้งเป็นการส่วนตัว หรือในการประชุมวิชาการต่างๆ
- การทำวิจัยซ้ำ (Replication of studies) เช่น ทำซ้ำในกรณีอื่นๆ
- ตั้งโจทย์จากทฤษฎี เพื่อเป็นการพิสูจน์ทฤษฎีต่างๆ เช่น ทฤษฎีการเงิน เป็นต้น

ตัวอย่างงานธุรการ

“ทำอย่างไรถึงจะแก้ปัญหาทางธุรการให้มีประสิทธิภาพ แก้ปัญหาการค้นหาให้รวดเร็ว” จากคำถามข้างต้น ถ้าจะเอากิเลสของคนอื่นมาเป็นที่ตั้ง หัวข้องานวิจัย ก็คือ “การใช้คอมพิวเตอร์สร้างระบบการค้นหาและการจัดเก็บเอกสาร”

วัตถุประสงค์

1. สร้างระบบการค้นหาและจัดเก็บเอกสารด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
2. ศึกษาประสิทธิภาพของระบบการค้นหาและจัดเก็บเอกสารด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

คำบรรยาย

เรื่อง กระบวนการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย “R2R” Routine to Research
โดย นายเฉลิมเกียรติ ณ ปั่น ผู้อำนวยการสำนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายบุคลากรสำนักงานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัย

แห่งประเทศไทย

วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมกรรมการ ชั้น ๕ สำนักงานอธิการบดี

โดย อาจารย์ชฎ เชื้อวิโรจน์ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาบุคลากรและกายภาพ

จุดประสงค์ของการพัฒนางาน

1. แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการจราจรในมหาวิทยาลัย เนื่องจากเทศกาลวันหยุด ไม่มีกติกาสถาและวัฒนธรรม ถ้าไม่แก้ไขก็จะเกิดความเสียหาย
2. เพิ่มความถูกต้องแม่นยำให้มากขึ้น คือ มีข้อผิดพลาดบ่อยๆ โดยนำความผิดพลาดนั้นๆ เก็บไว้เป็นข้อมูล เป็นหลักฐาน
3. เพิ่มความรวดเร็ว ปัจจุบันเป็นยุคไอที ใครใดคนนั้นกินก่อน เช่น การเบิกจ่ายเงิน ใช้เวลาเพียง 7 วัน หรือทำอย่างไรถึงจะให้งานออกมาไวที่สุด
4. ลดความสูญเสีย (ประหยัด) งบประมาณในการจ่ายค่าหัวในการผลิตบัณฑิต เป็นไปตามแผน และไม่ล่าช้า
5. มีความทันสมัย เช่น การสแกนไฟล์เอกสารเก็บไว้ ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากฝ่ายปฏิบัติการหรือสายสนับสนุนวิชาการ
6. เพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น
7. มีความพึงพอใจมากขึ้น ความประทับใจจากผู้มารับบริการ เช่น ประธานสภา, คณะกรรมการสภา ทำอย่างไรจึงจะทำให้พึงพอใจมากที่สุด ข้อนี้สำคัญมาก ต้องมาก่อน ข้ออื่น

ผลงานวิจัย

หมายความว่า ผลงานที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับ และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคำตอบ หรือข้อสรุปรวมที่เป็นประโยชน์และนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาในงานของหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย สามารถนำมาอ้างอิงกับการขอตำแหน่งชำนาญการได้

ผลงานเชิงสังเคราะห์

หมายความว่า ผลงานที่แสดงการรวบรวมเนื้อหาสาระต่างๆ หรือองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างเบื้องต้น เพื่อให้เกิดแนวทางหรือเทคนิควิธีการใหม่ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานของหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย

ผลงานเชิงวิเคราะห์

หมายความว่า ผลงานที่แสดงการแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องอย่างมีระบบ มีการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานของหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย

ข้อพึงระมัดระวัง

- ❖ เป็นการพัฒนางานที่ตรงกับมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ไม่นอกเหนือจากกรอบงาน (field) ที่ทำอยู่
- ❖ เป็นการพัฒนางานที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงาน (ผู้บังคับบัญชา)
- ❖ ทำนอกเหนือจากหัวข้อในหน่วยงานได้ แต่อย่าให้กระทบกับงานประจำที่ทำอยู่
- ❖ ขอให้ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดก่อนที่จะทำวิจัย

การบริหารงานภาครัฐ

- เป็นธรรม มีกติกากฎระเบียบ ต่อสาธารณชน
- เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ
- โปร่งใส トラบไตที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินยังตรวจสอบได้อยู่
- ตรวจสอบได้

ข้อเสีย   ไม่มีความคล่องตัว

คำบรรยาย

เรื่อง กระบวนการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย “R2R” Routine to Research

โดย รองศาสตราจารย์สุรพล ศรีบุญทรง

ในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายบุคลากรสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรมแห่งชาติ

แห่งประเทศไทย

วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมกรรมการ ชั้น ๕ สำนักงานอธิการบดี

ก่อนอื่น อยากจะขอชี้แจงว่าการบรรยายเรื่อง R2R หรือ กระบวนการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย ของผมนั้นจะพยายามไม่ให้ไปซ้ำกับ วิทยากรในช่วงเช้า เนื่องจาก ทั้งสองท่านล้วนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการทำวิจัย มีทั้งผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยระดับศาสตราจารย์ และผู้เชี่ยวชาญในสายงานบริหารซึ่งเกี่ยวข้องกับงานของเจ้าหน้าที่สภานโยบายโดยตรงอยู่แล้ว จึงขออนุญาตนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการสอน และการทำงานที่ผ่านมาเล่าสู่กันฟังแทนครับ

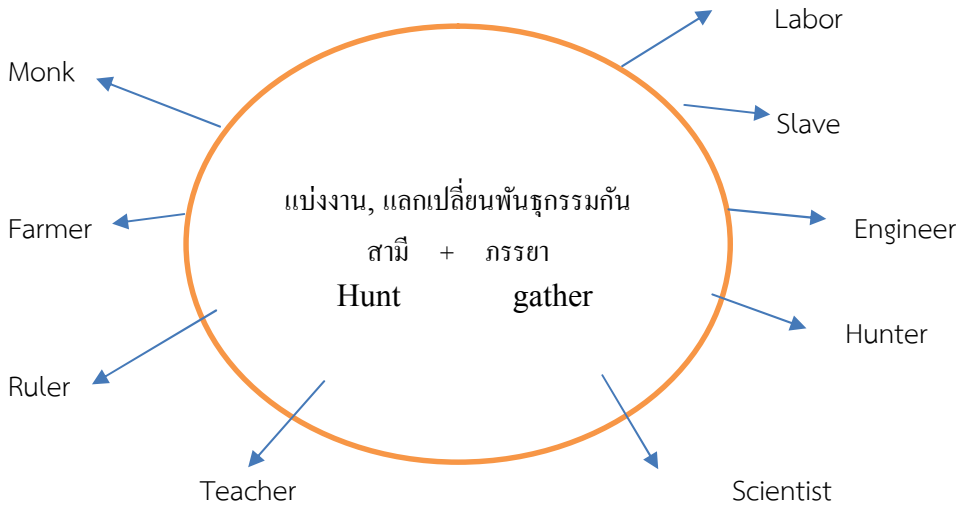
เริ่มจากคำว่า R ตัวที่สองของคำว่า R2R :ซึ่งก็คือคำว่า การวิจัย หรือ - Research อันเป็นคำที่น่าขยาด เพราะฟังดูแล้วน่าเกรงขาม นี่จะทำวิจัยอะไรก็ต้องอ้างอิงถึงระเบียบวิธีการวิจัย หรือ Research Methodology กันเป็นอย่างแรก ต้องมานั่งคิดว่าจะต้องหัวข้อวิจัยอะไร จะใช้เทคนิควิธีไหน จะตั้งสมมติฐานยังไง จะเลือกตัวอย่างอย่างไร คำนวณหาจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมแบบไหน ใช้เทคนิคอะไรในการวัดผล เปรียบเทียบ ใช้สถิติอะไร คำนึงสำคัญอย่างไร ฯลฯ ฟังดูแล้วซับซ้อน และยากที่จะทำความเข้าใจ

ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว คำว่า Research นั้นมีที่มาจากง่าย ๆ คือ Re + search = การค้นหาความจริง ค้นหาแล้วค้นหาอีก จนกว่าจะสมอยากของความอยากของผู้ที่พยายามค้นหาความจริง อันเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิด ผมจำได้ว่าลูกชายคนเล็กของผมนั้นเมื่อยังไม่ถึงสองขวบดี เขาจะเอาหนังสือสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาเปิดทำท่าเหมือนกับการอ่านด้วยตนเอง เขาทำเป็นอ่านว่า “ พี ไอ ซี อ่านว่า ปลาหวาดตัวใหญ่” แสดงว่าเด็กเล็กๆ มีความใฝ่รู้ ความกระหายใคร่รู้นั้นเป็นสมบัติติดตัวมากับมนุษย์ทุกคน แล้วเหตุใดจนเล่าระบบการศึกษา และระบบการทำงานของสังคมเราจึงได้ทำลายคุณสมบัติความอยากรู้อยากเห็นของเราไม่เสียสิ้น

ส่วนตัวอักษร R ตัวแรกที่ว่าจะไปสู่การวิจัย หรือ R Routine ที่หมายถึงงานประจำนั้น ผมอยากขอแก้ความเข้าใจที่มักจะเชื่อกันมาผิดๆ ว่างานประจำนั้นเป็นงานที่น่าเบื่อ ซ้ำซาก จำเจ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว งานประจำ หรือ อาชีพคือส่วนหนึ่งของชีวิต ที่เราควรจะสามารถทำมันได้ทุกวัน อย่างไม่เบื่อหน่าย จนถึงระดับที่พูดได้ว่า งาน และ ชีวิต นั้นถูกหลอมรวมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน ทำไปได้จนไม่ตาย เหมือนกาลิลี ยิบราน พูดว่า “การทำงานคือความรักที่ก่อตัวเป็นรูปร่าง” อย่างไรก็ตาม ผมเองก็อดจะแปลกใจไม่ได้ว่าเคยพูดคุยกับเพื่อนร่วมรุ่นที่ไปเรียนสายวิศวะ ส่วนใหญ่มักจะบอกว่าจะเก็บเงินให้ได้หลายๆ ล้าน เพื่อที่จะสามารถเกษียณจากงานได้ก่อนอายุ ๕๐ ปี สงสัยว่าน่าจะเกลียดงานที่ทำจนอยากจะเลิกให้ได้เร็วที่สุด

สิ่งต่อมาที่ผมอยากจะพูดถึงคือการที่เรามาพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในรูปแบบเครือข่าย หรือการสร้างเป็น Network นี้ นับเป็นคุณสมบัติสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม โดยที่เราไม่รู้ตัว โลกเราได้วิวัฒนาการมาอย่างมากมายด้วยการแบ่งงาน วิวัฒนาการสอนให้มนุษย์ใช้มือและสมองในการทำงานและแบ่งงาน เราได้แบ่งหน้าที่กันระหว่างชายหญิงตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ชายออกล่าสัตว์ ทำให้ได้รับสารอาหารดีๆ ที่อาจจะไม่ได้รับ

บ่อยนัก ในขณะที่หญิงก็ทำหน้าที่เก็บพืชพรรณธัญญาหารมาเลี้ยงดูชุมชนและลูกเล็ก (จะว่าหญิงมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูสังคมมาตั้งแต่ต้นก็ว่าได้ เพราะการล่าสัตว์บางครั้งก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จ)

การจัดสรรแบ่งงานทำให้มนุษย์เรามีเวลาว่างเหลือมากขึ้น ทำให้สามารถใช้เวลาที่ว่างไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมได้ในเรื่องต่างๆ ทำให้มีการแข่งขัน แบ่งสายงานตามอาชีพ มีการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เกิดความสามารถและความชำนาญเฉพาะทางเกิดเป็นวิชาชีพ และความรู้ระดับผู้เชี่ยวชาญเพิ่มมากขึ้น แล้วการพัฒนานั้นก็ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การทำมาหาเลี้ยงชีพ แต่ต้องมีการเติมเต็มในเรื่องจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และศิลปะด้วย ดังคนยุคก่อนจะให้ความสำคัญกับเรื่องศิลปะมาก ดังเช่น การเรียกชื่อใบประกอบโรคศิลป์ มิใช่คำว่าใบประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรืออย่างมอตโต้ประจำมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่อ้างคำพูดของ ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี (หรือ Corrado Feroci) ว่า ชีวิตนั้นสั้นนัก ศิลปะยืนยาว “(Ars longa, vita brevis).

เหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งที่เราเชื่อว่าจะทำให้มนุษย์ต้องมีสภาพเป็นสัตว์สังคม เป็นเพราะขนาดของสมองที่ใหญ่มากจนกะโหลกศีรษะในครรภ์ต้องแยกเป็นหลายๆ ชิ้นยึดติดกันด้วยเยื่อระหม่อม และหัวโตขนาดใกล้เคียงกับช่องเชิงกราน ทำให้ยากที่จะคลอดได้อย่างปลอดภัย ต้องมีผู้อาวุโสคอยช่วยทำคลอด จึงเกิดมีหมอตำแย และสร้างให้เกิดสภาพสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มนุษย์ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ต้องพึ่งพากันและกันเสมอ โดยเฉพาะเด็กๆ เมื่อเกิดมานั้นจะไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้เลยในช่วงห้าหกขวบแรก ต้องพึ่งพาแม่ตลอด

อาจจะกล่าวได้ว่าการที่มนุษย์เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ที่มีความรักของแม่เป็นสัญชาตญาณที่ติดตัวมา แม่จึงมีบทบาทสำคัญมาก โบราณเขาถึงมีคำพูดว่า “ขาดแม่เหมือนแพแตก ขาดพ่อเหมือนถ่อหัก” คือ ขาดพ่ออาจจะแค่สะเปะสะปะไปไม่ถูกทิศถูกทางกลายเป็นโจรขโมยไป แต่หากขาดแม่นี้ลูกเล็กตายแน่นอน ไม่ทันได้โตไปไหนหรอก

ส่วนการเป็นพ่อนั้นก็สอดคล้องกับความเป็นครู ดังจะเห็นได้จากการที่เราเรียกผู้ประดิษฐ์คิดค้น หรือแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้แก่โลกว่า “บิดาแห่ง...” เป็นความรู้สึกที่ไม่อยากให้สิ่งที่ตนรู้มานั้นตายตามตัวไปด้วย ก็ต้องถ่ายทอดให้แก่รุ่นลูกหลานต่อไป มนุษย์เราจึงมีความรู้ ความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีที่สูงกว่ามนุษย์ยุคก่อนมาก ทั้งที่เราไม่ได้ฉลาดกว่าคนรุ่นพ่อรุ่นแม่หรือกว่าบรรพบุรุษของเรามากนัก (คงไม่มีใครกล้ากล่าวว่าตนเองฉลาดกว่าพระพุทธเจ้า พระเยซูคริสต์ หรือพระนบีมุฮัมมัด) พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า มนุษย์เราเป็นสัตว์ประเสริฐ เพราะมีการเรียนรู้ หรือหากเราพูดกลับกันก็ต้องบอกว่าถ้าไม่มีการเรียนรู้แล้วหาประเสริฐไม่

นอกจากความเป็นพ่อเป็นแม่ที่เป็นคุณสมบัติสำคัญของมนุษย์แล้ว มนุษย์ทั้งหลายยังถูกจำกัดด้วยเวลา เราอาจจะกล่าวได้ว่า เวลาเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดในโลก มีค่ามากกว่าเงินทองหรือสิ่งอื่นใด และเป็นสิ่งที่มีความยุติธรรมมาก เพราะไม่ว่าจะหล่อ สวย ชี้เท้า หรือ ยากจนเพียงไร คนทั้งหลายล้วนมีเวลา ๒๔ ชั่วโมงต่อวันเหมือนกัน และมีอายุขัยเฉลี่ยประมาณ ๗๕ ปีพอๆ กัน บางคนร่ำรวยเงินทองแต่ยากจนเวลามากเพราะต้องไปกับการบริหารเงิน ในขณะที่คนโง่กินนอนอยู่ข้างป้ายรถเมล์อาจจะร่ำรวยเวลาส่วนตัวมากที่สุด และที่เราได้เห็นและตระหนักรู้กันดีถึงพระมหากษัตริย์คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงแทบไม่มีเวลาเพื่อความสุขส่วนตัวเลย เวลาส่วนใหญ่ถูกใช้ไปกับการปฏิบัติราชกิจเพื่อความสุขของผู้อื่นตามหมายกำหนดการที่แน่นมากในแต่ละวัน

ตัวผมเองนั้นยังมีอายุมากขึ้นก็ยิ่งหวงแหนเวลาส่วนตัว จะเลือกทำอะไรหรือไม่ทำอะไรก็ต้องเลือกแล้วว่าเป็นการใช้เวลาอย่างคุ้มค่า ดังเช่นการเดินทางมาร่วมประชุมกับเครือข่ายฯ นี้ผมก็คิดแล้วว่า การใช้เวลาร่วมกับมิตรสหายที่ยากมีเวลามาพบปะร่วมกันเช่นนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ยากจึงเลือกที่จะใช้เวลามาในการประชุมแห่งนี้ครับ

เมื่อครู่ผมได้กล่าวถึงความฉลาดของมนุษย์ ก็อยากจะขอแนะนำถึงความฉลาดอีกรูปแบบหนึ่ง เรียกว่า ความฉลาดแบบรวมหมู่ หรือ **Collective Intelligence** ที่เขาเปรียบเทียบโดยเล่าถึงการศึกษาด้านบรรพชีวินวิทยาอันเกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการของมนุษย์ คือ เขาเชื่อว่าพวกเราทั้ง ๗ พันกว่าล้านคนทั่วโลกนี้ล้วนมีบรรพบุรุษร่วมกันโดยมีรากเหง้ามนุษย์ Homo sapien ที่มาจากภาคตะวันออกของทวีปแอฟริกา ต้นกำเนิดของมนุษย์นี้ได้อพยพออกจากทวีปแอฟริกาเป็นหลายระลอก ทำให้เกิดเป็นมนุษย์สองกลุ่มที่ปะทะกันในแถบทวีปยุโรป คือพวกมนุษย์นีแอนเดอธรัล และมนุษย์โฮโม เซเปียน เซเปียน การอพยพเข้าไปในยุโรปของมนุษย์โฮโม เซเปียน เซเปียน นั้นทำให้ให้พวกมนุษย์นีแอนเดอธรัลต้องสูญพันธุ์ไป

นักวิทยาศาสตร์สงสัยมากกว่าทำไมมนุษย์นีแอนเดอธรัล ที่ดูโครงสร้างร่างกายบึกบึนแข็งแรง ปริมาตรสมองในกระโหลกก็ดูจะมากกว่า อาวุธขวานหินก็ดูจะแข็งแรงมั่นคงกว่าจึงต้องพ่ายแพ้แก่ผู้มาใหม่ที่ดูจะมีโครงกระดูกอ่อนแอกว่า เมื่อศึกษาจากสภาพการจืดจางศพในถ้ำพบข้อมูลที่น่าสนใจว่าพวกมนุษย์นีแอนเดอธรัลนั้นมักจะพึงพอใจกับการสื่อสารในกลุ่มตนและแสวงหาเครื่องมือเครื่องใช้จากอาณาบริเวณแค่มิก็ก็โลเมตรรอบที่อยู่อาศัย ในขณะที่พวกมนุษย์โฮโม เซเปียน เซเปียน นั้นมีการแลกเปลี่ยนสื่อสารเรียนรู้ระหว่างกันอย่างกว้างไกล พวกที่อยู่บนภูเขาก็มีเปลือกหอยใช้ ขณะที่พวกที่อยู่ชายทะเลก็มีของใช้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับพวกที่อยู่ในป่าเขา พุดต่างๆ ว่ามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ต่อยอดความรู้ในลักษณะเครือข่าย ซึ่งทำให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ของคนอื่นไปต่อยอดได้ จึงมีการบัญญัติคำศัพท์ที่แทนความฉลาดอันเนื่องจากการแลกเปลี่ยนรู้กับเครือข่ายว่า **Collective Intelligence** ซึ่งก็ยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงประโยชน์จากการที่พวกเราแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในรูปเครือข่ายเช่นนี้

โดยเจ้าหน้าที่สภาคณาจารย์อาจจะแสวงหาความรู้ความฉลาดแบบ Collective Intelligence โดยการค้นคว้าหาความรู้จากเว็บไซต์ โดยการเข้า Web Classes ในฐานเรียนรู้ออนไลน์ (OCW. , Open Courseware) จากมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วโลก หรืออาจจะใช้ช่องทางของ Social Media ในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนๆ จากสภาคณาจารย์อื่นๆ อย่างตัวผมเองก็ยังคงอาศัย FB ในการสั่งการบ้านสั่งงาน น.ศ. ที่ลงทะเบียนเรียน หรือที่ผมได้เตรียมมานำเสนอในการ

บรรยายแห่งนี้คือผมได้จัดเตรียม

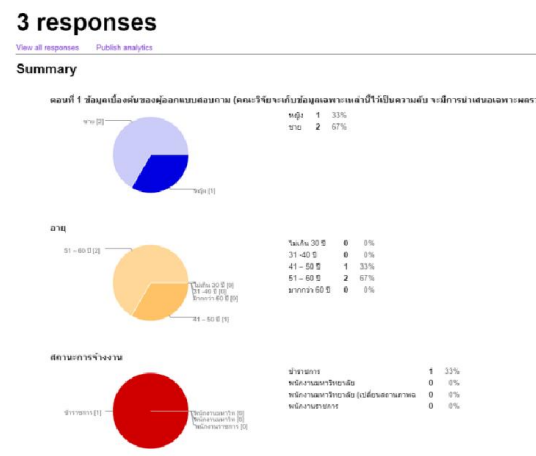
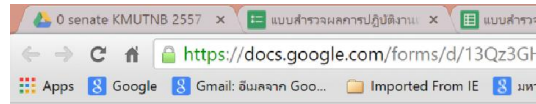
แบบสอบถาม

ออนไลน์ ทาง Google form ผ่านลิงก์

<https://docs.google.com/forms/d/13Qz3GHKate6bzTE-qES5ZGoyWl7sUffbi9e4FxG318/viewform?c=0&w=1>

ซึ่งผู้ทำแบบสอบถามสามารถกรอกข้อมูลได้ง่ายๆ ด้วยการคลิกไปที่ลิงก์ผ่านอีเมลล์ ผ่านเฟซบุ๊ก ผ่านระบบสัมผัสของสมาร์ตโฟน หรือการกดลิงก์เข้าสู่แบบฟอร์มผ่านไลน์กลุ่มก็เป็นไปได้ง่ายตาย

และเมื่อคำตอบถูกส่งกลับมาที่กุ๊กก็ได้รับของข้อมูลก็จะถูกจัดเก็บไว้ในตารางที่สามารถแปลงไปรูปของ

ไฟล์ excel ที่พร้อมสำหรับการนำไปสรุปวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่อไปได้ หรือหากจะไม่วิเคราะห์ต่อก็สามารถจะพิมพ์ผลสรุปรายงานออกมาได้ทันทีอีกด้วย

Timestamp	คำตอบ 1 สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	อายุ	สถานภาพทางงาน	สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	อายุ	สถานภาพทางงาน	การประเมินค่าสิ่งใด	อันดับ 2 สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	อันดับ 3 สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	อันดับ 4 สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	อันดับ 5 สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	อันดับ 6 สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม
3/3/2015 12:33:15	ใช่	51 - 60 ปี	พนักงานมหาวิทยาลัย	สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	41 - 50 ปี	พนักงานมหาวิทยาลัย	1	2	2	2	2	1
3/3/2015 13:05:46	ไม่ใช่	51 - 60 ปี	พนักงานมหาวิทยาลัย	สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	41 - 50 ปี	พนักงานมหาวิทยาลัย	5	4	4	4	4	4
3/3/2015 21:36:35	ใช่	41 - 50 ปี	พนักงานมหาวิทยาลัย	สิ่งที่คุณเห็นคือคุณชอบแบบสอบถาม	41 - 50 ปี	พนักงานมหาวิทยาลัย	3	2	2	2	2	2

อย่างไรก็ตาม เวลาที่เราพูดถึงการแสวงหาความรู้จากเครือข่ายๆ เรามักจะมีข้อสังเกตว่าความรู้ นั้นมักจะไม่ค่อยลึกซึ้งอะไรนัก มักเป็นการรู้แบบเพื่อไม่ให้ตกข่าว เหมือนที่เราดูรายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์นั้นเราจะได้รับประโยชน์จากการไม่ตกข่าว ได้รับรู้ข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ แต่ก็มักจะมีปัญหาว่าข่าวสารพวกนั้นคลาดเคลื่อน ผิดเพี้ยน และมุ่งเร้าอารมณ์ความรู้สึก มากกว่าที่มุ่งให้ความรู้ หากจะจริงจังเราต้องแสวงหาเวลาส่วนตัวลงไปศึกษาวิเคราะห์เรียนรู้ข้อมูลอย่างจริงจังโดยลำพัง ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนสงฆ์สาวกว่าอย่าเอิกเกริกด้วยหมู่ เพราะแม้แต่พระพุทธเจ้าหากมิได้ทรงปลีกตัวออกไปจากบรรดา ปัญจวัคคีย์เพื่อบำเพ็ญเพียรโดยพระองค์เองก็คงยากที่จะตรัสรู้ได้ พวกเราเองก็คงเป็นเช่นกัน คงต้องเลือกเสพข้อมูลจากสื่อออนไลน์ทั้งหลาย เสพโดยตระหนักรู้ว่า สิ่งที่กำลังสัมผัสผ่านอายตนะนั้นเป็น ความรู้ หรือเป็น ความรู้สึก อย่าลืมนะ

ว่าด้วยเวลาอันเป็นทรัพยากรมีค่าที่เรามีอยู่อย่างจำกัดนั้น หากไม่ทันระวังมัดแต่เสพความรู้สึกผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์กวันหนึ่งๆ ก็คงผ่านพ้นไปโดยมิทันได้ทำอะไรเลย

กล่าวโดยสรุป ผมอยากบอกว่า เครือข่ายของเรา อาจจะเลือกทำ R2R ได้ในหลายลักษณะ ที่สำคัญ คือควรเป็นไปโดยความชำนาญเฉพาะที่เรามีอยู่ (expertise) เช่น งานสภาฯ มีความเชี่ยวชาญ ในการจัดการประชุม การดำเนินการประชุม การจัดอีเวนต์ การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ การทำงานเป็นตัวแทนที่มีประสิทธิภาพของบุคลากร เราก็อาจจะเลือกทำคู่มือแนะนำเรื่องการค้าเงินงานต่างๆ ที่พวกเราเชี่ยวชาญกันอยู่แล้วนี้แหละ และอาจจะทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสถาบันที่มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นแตกต่างกันในเชิงการวิจัยข้อมูลร่วมกันเป็นไปได้ เช่น มช. อาจโดดเด่นในเรื่องการจัดการเลือกตั้ง มธ. อาจจะโดดเด่นในเรื่องการทำงานเรื่องประชาธิปไตย การประสานงานกับองค์กรนักศึกษา ฯลฯ

เมื่อเป็นการทำวิจัยองค์กร ก็อาจจะทำในลักษณะที่เป็นการร่วมมือกัน ก็หาประเด็น ที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษา เป็นเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับงานสภาฯ นำเอาเอกสารระเบียบ ข้อบังคับ แนวปฏิบัติมาใช้ศึกษาร่วมกัน เป็นผลงานรวมของเครือข่ายฯ ในขณะที่ งานสภาฯ แต่ละแห่งก็มีผลงานวิจัยของตนเอง ที่มีลักษณะเป็นงานเปรียบเทียบกับข้อมูลกลาง หรือเปรียบเทียบกับข้อมูลของมหาวิทยาลัยต้นแบบที่เครือข่ายยอมรับร่วมกันว่าน่าจะมีดีถือเป็นมาตรฐานได้ หรือหากจะทำแบบสอบถาม / ทำโพลล์ ก็มีใเรื่องยากเย็นอะไร เพราะสามารถนำเอาแบบฟอร์ม Google Form ที่ผมได้ยกตัวอย่างไปในเบื้องต้นมาใช้ทำแบบสอบถามได้ทันทีเลย หากจะเป็นแบบสอบถามที่ถามไปในหลายๆ มหาวิทยาลัย ก็มาสรุปแบบร่างกันก่อนในเบื้องต้นเพื่อให้เนื้อหา มีลักษณะเป็นสากล สามารถใช้ร่วมกันได้ระหว่างหลายๆ มหาวิทยาลัย จากนั้นก็ใช้ประโยชน์จาก mail list จากไลน์กลุ่ม หรือจากเฟซบุ๊กเป็นช่องทางเผยแพร่แบบสอบถามออกไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้พร้อมๆ กัน ในหลายๆ มหาวิทยาลัย

ส่วนในกรณีที่ต้องการเผยแพร่ผลงานที่ได้ทำการศึกษา ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาแล้ว ก็ให้จัดทำเป็นวารสารหรือจดหมายข่าว ปีละ 3 ถึง 4 ฉบับ ในรูปแบบไฟล์ pdf. แล้วส่งต่อไปยังเครือข่ายสภาคณาจารย์ ซึ่งหากสภาฯ ไหนมีงบน้อยก็เลือกตีพิมพ์ออกมาเป็นเอกสารเท่าที่จำเป็น แต่เอาเอกสารดังกล่าวไปโพสต์ไว้บนหน้าเว็บเพจของตน หากแห่งไหนมีงบประมาณมาก หรือเป็นประเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับมหาวิทยาลัยของตนโดยตรงก็อาจจะตีพิมพ์ควบคู่ไปกับวารสารฯ ของตนเอง เมื่อเรามีผลงานทำนองนี้มากๆ เข้า สภาและเครือข่ายก็จะมีสถานะ เปรียบเสมือนเป็นเครือข่ายความรู้ให้แก่องค์กร โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวเนื่องกับสภาคณาจารย์

เมื่อเครือข่ายเจ้าหน้าที่สภาฯ มีผลงานวิชาการที่อาจจะอยู่ในรูป คู่มือ การศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบงานวิจัยองค์กร การสำรวจประชามติ/ทัศนคติ ฯลฯ ก็จะช่วยเสริมความเข้มแข็งให้แก่องค์กรโดยรวม ทำให้เกิดสภาพองค์กรที่เข้มแข็งและเป็นไท สามารถพึ่งพาตนเองได้ และได้รับการยอมรับจากตัวผลงาน จากคุณค่าในการทำงานที่จริงจัง แสดงให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพ (Professional) ของบุคลากรสภาคณาจารย์อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะมีความใหม่มาที่ท่าน ประธานสภาคณาจารย์ใหม่มาที่คน ความเป็นมืออาชีพของเราจะเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับเสมอ และทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทีสืบเนื่องและยั่งยืน ไม่มีการสะดุดหยุดลง

หรือแม้งานสภาฯ จะมีการสะดุดหยุดลงไปบ้างด้วยเหตุผลใดก็ตาม การมีเครือข่ายเป็นฐานข้อมูลก็จะทำให้งานสภาฯ สามารถฟื้นคืนกลับมาทำงานในสภาวะปรกติได้อย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่นในอดีตนั้น มีสภาคณาจารย์บางมหาวิทยาลัยได้ถูกเว้นว่างไปร่วม ๒ - ๓ ปี แต่เมื่องานสภาฯ ฟื้นกลับขึ้นมา ข้อมูลจากเครือข่ายก็จะถูกนำกลับไปใช้เป็นฐานให้กับสภาฯ ที่เพิ่งฟื้นตัวแห่งนั้น เปรียบเหมือนพุทธศาสนาที่เคยเสื่อมถอยลงในดินแดนสยามก็ได้อาศัยการฟื้นฟูโดยการอาศัยฐานความรู้จากศรีลังกา เกิดเป็นนิกายลังกาวงศ์ ตรงกันข้าม เมื่อศาสนาพุทธเสื่อม

ถอยลงไปในประเทศศรีลังกา สยามก็ได้ส่งสมณฑูตไปฟื้นฟูศาสนาในประเทศศรีลังกาภายใต้ชื่อเรียกว่านิกายสยามวงศ์ การมีเครือข่าย และการมี R2R จึงจะนำมาซึ่งประโยชน์มหาศาลให้แก่เพื่อนๆ เจ้าหน้าที่สภาคณาจารย์ทั้งหมดครับ
